

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A**

621

VITENDO VYA KUJIFUNZA KISWAHILI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka : 2008

MAELEKEZO.

1. Karatasi hii ina sehemu **A, B** na **C**.
2. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
3. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

SEHEMU A (Alama 40)

1. Taja sababu nne zinazomfanya mtoto ajifunze lugha ya mama kwa haraka zaidi kuliko lugha nyingine.

Kwanza, mwingiliano wa kila siku. Mtoto hujifunza lugha ya mama kwa sababu anahusika katika mwingiliano wa kila siku na wazazi wake na wenzake. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kujifunza lugha.

Pili, kuiga na kurudia. Watoto huiga jinsi wazazi wao wanavyozungumza. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kujifunza lugha.

Tatu, hakuna shinikizo. Mtoto hajasikii shinikizo kujifunza lugha ya mama. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kujifunza lugha.

Nne, mazingira ya kujifunza. Mtoto hujifunza lugha ya mama kwa sababu mazingira yake yanahusika katika lugha hiyo. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kujifunza.

2. Eleza jinsi shughuli ya kutambua na kutaja vitu darasani inavyosaidia kujenga msamiati wa mtoto. (Hoja nne).

Kwanza, huongeza msamiati. Kutambua na kutaja vitu darasani huongeza msamiati wa mtoto. Watoto hujifunza majina ya vitu kama 'meza', 'kiti', 'chupa', na kadhalika.

Pili, huongeza uelewa wa maneno. Kutambua na kutaja vitu darasani huongeza uelewa wa mtoto wa maneno. Watoto huunganisha vitu na majina yake, jambo linaloimarisha uelewa wao.

Tatu, huongeza hisia za kujiamini. Kutambua na kutaja vitu darasani huongeza hisia za kujiamini za mtoto. Watoto hujisikia huru na kujiamini wanapotumia maneno hayo.

Nne, huongeza ujuzi wa lugha. Kutambua na kutaja vitu darasani huongeza ujuzi wa lugha. Watoto hujifunza jinsi ya kuunganisha vitu na maneno, jambo linaloimarisha uwezo wao wa kuzungumza.

3. Bainisha mambo manne muhimu ya kuzingatia unapochagua kitabu cha hadithi kwa ajili ya watoto wa elimu ya awali.

Kwanza, picha. Kitabu kinapaswa kuwa na picha nzuri na zinazovutia. Hii huongeza motisha ya watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Pili, hadithi. Kitabu kinapaswa kuwa na hadithi fupi na rahisi. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Tatu, lugha. Kitabu kinapaswa kuwa na lugha rahisi na inayoeleweka. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Nne, mandhari. Kitabu kinapaswa kuwa na mandhari ya kuvutia na inayoeleweka. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

4. Fafanua kwa kifupi jinsi unavyoweza kutumia ukuta wa darasa kama "zana hai" ya kufundishia na kujifunzia lugha.

Kwanza, andika maneno mapya. Unaweza kuandika maneno mapya kwenye ukuta. Watoto wanaweza kuyasoma na kujifunza maneno mapya. Hii huongeza msamiati wao.

Pili, chora picha zinazohusiana. Unaweza kuchora picha zinazohusiana na maneno. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Tatu, tumia alama za lugha. Unaweza kutumia alama za lugha kama vile vituo, alama za maswali, na hisi. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Nne, tumia maneno ya kila siku. Unaweza kuandika maneno ya kila siku. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

5. Ainisha changamoto nne anazoweza kukutana nazo mwalimu anapomfundisha mtoto mwenye usikivu haba.

Kwanza, ugumu wa kujifunza lugha. Mtoto mwenye usikivu haba anaweza kuwa na ugumu wa kujifunza lugha. Hii huweza kuathiri uwezo wake wa kuzungumza na kuwasiliana.

Pili, ugumu wa kufuata maelekezo. Mtoto mwenye usikivu haba anaweza kuwa na ugumu wa kufuata maelekezo. Hii huweza kuathiri uwezo wake wa kujifunza.

Tatu, ugumu wa kuwasiliana. Mtoto mwenye usikivu haba anaweza kuwa na ugumu wa kuwasiliana. Hii huweza kuathiri uwezo wake wa kuzungumza na kuwasiliana.

Nne, ugumu wa kuelewa maneno. Mtoto mwenye usikivu haba anaweza kuwa na ugumu wa kuelewa maneno. Hii huweza kuathiri uwezo wake wa kusoma na kuandika.

6. Tofautisha kati ya kusikiliza na kusikia katika muktadha wa ujifunzaji lugha.

Kusikia ni mchakato wa kimwili wa kupokea sauti. Ni kitendo cha kawaida cha kimwili, kama vile kupokea sauti ya ndege au sauti ya gari.

Kusikiliza ni mchakato wa kuelewa sauti. Ni kitendo cha kufikirika na kinafanyika katika ubongo. Mtoto anapaswa kusikiliza kwa umakini ili kuelewa maneno, sentensi, na mazungumzo.

7. Eleza kwa kifupi jinsi unavyoweza kumsaidia mtoto anayeandika herufi kwa mtindo wa kioo (Hoja nne).

Kwanza, tumia zana za kujifunzia. Unaweza kutumia zana za kujifunzia, kama vile herufi za plastiki. Hii itamfanya ajue herufi kwa njia ya kimwili.

Pili, tumia michezo ya kuona. Unaweza kutumia michezo ya kuona, kama vile kumwomba atafute herufi zenye mwelekeo sahihi katika maneno tofauti.

Tatu, tumia mbinu ya kurekebisha. Unaweza kumrekebisha mtoto kwa upole. Mfano, unaweza kumwelekeza kwa kutumia kalamu ya rangi au mkono.

Nne, tumia mfumo wa kuandika. Unaweza kutumia mfumo wa kuandika kwa kuandika herufi na kisha kumwomba mtoto aandike kwa kutumia mkono.

8. (a) Eleza maana ya "kiimbo" katika mazungumzo.

Kiimbo ni sauti inayobadilika katika mazungumzo. Inajumuisha sauti ya juu au ya chini, na inaweza kuonyesha hisia, maswali, au mshangao.

(b) Taja njia mbili ambazo mwalimu anaweza kutumia kiimbo kufanya usimulizi wa hadithi uvutie.

Kwanza, mwalimu anaweza kutumia kiimbo cha juu na chini. Hii huongeza hisia za watoto.

Pili, mwalimu anaweza kutumia kiimbo cha maswali na hisia. Hii huongeza uelewa wa watoto na huwafanya wawe na motisha ya kusikiliza.

9. Bainisha njia nne ambazo teknolojia rahisi kama redio inaweza kutumika kukuza stadi ya kusikiliza.

Kwanza, kusikiliza hadithi. Redio inaweza kutumika kusikiliza hadithi. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kusikiliza na kufuata matukio.

Pili, kusikiliza nyimbo. Redio inaweza kutumika kusikiliza nyimbo. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kusikiliza sauti na herufi.

Tatu, kusikiliza mazungumzo. Redio inaweza kutumika kusikiliza mazungumzo. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kuelewa maneno na sentensi.

Nne, kusikiliza maelekezo. Redio inaweza kutumika kusikiliza maelekezo. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kufuata maelekezo na kujifunza.

10. Fafanua kwa kifupi umuhimu wa kumpa mtoto maoni chanya katika tendo la ujifunzaji. (Hoja nne).

Kwanza, huongeza hisia za kujiamini. Kumpa mtoto maoni chanya huongeza hisia zake za kujiamini. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kujifunza na huweza kusaidia.

Pili, huongeza motisha. Kumpa mtoto maoni chanya huongeza motisha yake. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kujifunza na huweza kusaidia.

Tatu, huimarisha uhusiano. Kumpa mtoto maoni chanya huimarisha uhusiano kati ya mwalimu na mtoto. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kujifunza na huweza kusaidia.

Nne, huongeza uelewa. Kumpa mtoto maoni chanya huongeza uelewa wake. Hii huongeza uwezo wa mtoto wa kujifunza na huweza kusaidia.

SEHEMU B (Alama 30)

11. "Nadharia ya Ujifunzaji Lugha ya Kijamii ya Vygotsky inasisitiza umuhimu wa mwingiliano katika ukuaji wa lugha." Thibitisha kauli hii kwa hoja tano.

Kwanza, ukuzaji wa lugha hutokea kupitia mwingiliano. Vygotsky aliamini kuwa watoto hujifunza lugha kupitia mwingiliano na wengine, kama vile wazazi, walimu, na wenzake. Hii huongeza uwezo wa watoto wa kujifunza lugha.

Pili, lugha ni chombo cha kijamii. Vygotsky aliamini kuwa lugha ni chombo cha kijamii. Watoto hujifunza jinsi ya kutumia lugha katika mazingira ya kijamii, jambo linaloimarisha uwezo wao wa kuzungumza na kuwasiliana.

Tatu, eneo la maendeleo ya karibu .Vygotsky aliamini kuwa watoto hujifunza lugha kwa msaada wa wengine. Mwalimu au mzazi anaweza kumsaidia mtoto katika eneo la maendeleo ya karibu, jambo linaloimarisha ujifunzaji wake.

Nne, umuhimu wa kucheza. Vygotsky aliamini kuwa kucheza ni muhimu kwa ukuaji wa lugha. Watoto hujifunza jinsi ya kutumia lugha katika michezo, jambo linaloimarisha uwezo wao wa kuzungumza.

Tano, lugha ya ndani. Vygotsky aliamini kuwa lugha ya ndani ni muhimu kwa ukuaji wa lugha. Watoto hujifunza jinsi ya kufikiri na kuongea wenyewe, jambo linaloimarisha uwezo wao wa kuzungumza.

12. Fafanua kwa kina jinsi utakavyoandaa na kutekeleza shughuli ya "maonyesho na maelezo" ili kukuza uwezo wa watoto wa kuzungumza na kujiamini.

Kwanza, chagua mada. Mwalimu anaweza kuchagua mada rahisi, kama vile "kitu unachopenda sana". Hii huwasaidia watoto kujua nini wanapaswa kueleza.

Pili, waandalishe watoto. Waambie watoto waandae kitu ambacho wanapenda sana. Hii huongeza motisha na huweza kusaidia watoto kujifunza jinsi ya kuandaa.

Tatu, fanya mazoezi ya kuzungumza. Waombe watoto wajaribu kuzungumza mbele ya mwalimu. Hii huongeza hisia zao za kujiamini na kuwafanya wawe na motisha ya kujifunza.

Nne, waulize maswali. Mwalimu anaweza kuwauliza maswali watoto. Mfano, "Una kitu gani?", "Kitu chako kina rangi gani?". Hii huongeza uwezo wa watoto wa kuzungumza na kuwasiliana.

Tano, waombe waeleze kwa undani. Waombe watoto waeleze kwa undani. Mfano, "Kwa nini unapenda kitu chako?", "Ulikipata wapi?". Hii huongeza uwezo wa watoto wa kuzungumza.

13. Chambua athari tano hasi zinazoweza kumpata mtoto anayekulia katika mazingira yasiyo na wachochezi wa lugha (language-poor environment).

Kwanza, msamiati mdogo. Mtoto anayekulia katika mazingira yasiyo na wachochezi wa lugha anaweza kuwa na msamiati mdogo. Hii huweza kuathiri uwezo wake wa kuzungumza na kuwasiliana.

Pili, ugumu wa kufuata maelekezo. Mtoto anayekulia katika mazingira yasiyo na wachochezi wa lugha anaweza kuwa na ugumu wa kufuata maelekezo. Hii huweza kuathiri uwezo wake wa kujifunza.

Tatu, matamshi mabaya. Mtoto anayekulia katika mazingira yasiyo na wachochezi wa lugha anaweza kuwa na matamshi mabaya. Hii huweza kuathiri uwezo wake wa kuzungumza na kuwasiliana.

Nne, ugumu wa kujieleza. Mtoto anayekulia katika mazingira yasiyo na wachochezi wa lugha anaweza kuwa na ugumu wa kujieleza. Hii huweza kuathiri uwezo wake wa kuzungumza.

Tano, athari za kisaikolojia. Mtoto anayekulia katika mazingira yasiyo na wachochezi wa lugha anaweza kuwa na athari za kisaikolojia. Hii huweza kuathiri hisia zake na huweza kuleta ugumu wa kujifunza.

SEHEMU C (Alama 30)

14. Andaa mpango wa somo wa dakika 40 wa kufundisha kuandika herufi 'm', ukionesha hatua zote muhimu kuanzia utangulizi hadi tathmini.

Somo: Uandishi wa herufi 'm'

Darasa: Elimu ya Awali

Muda: Dakika 40

Lengo: Watoto wataweza kutambua na kuandika herufi 'm'.

Hatua za Somo:

- a. Utangulizi (Dakika 5): Mwalimu ataanza na wimbo wa alfabeti, kisha atawauliza watoto ni herufi gani inayoanza na neno 'mama' na 'mti'.
- b. Ufundishaji (Dakika 15): Mwalimu atawaonyesha watoto picha ya herufi 'm'. Kisha atawaonyesha jinsi ya kuandika herufi 'm' hewani, kwenye mchanga, au kwenye ubao mweupe. Mwalimu atawaomba watoto waandike herufi 'm' katika vitabu vyao.
- c. Shughuli (Dakika 15): Mwalimu atawapa watoto karatasi na kuomba waandike herufi 'm'. Mwalimu atawapa picha zinazoanza na herufi 'm' na kuwaomba wazichore.
- d. Tathmini (Dakika 5): Mwalimu atawauliza watoto, "ni herufi gani hii?" na "nani anaweza kuandika herufi 'm'?" Hii itasaidia kujua kama watoto wameelewa.

15. Bainisha na fafania mbinu tano za kufanya upimaji na tathmini ya stadi za lugha bila kumfanya mtoto ajisikie anatahiniwa.

Kwanza, uchunguzi. Mwalimu anaweza kumwangalia mtoto anapocheza, kuzungumza na wenzake, au anapojibu maswali. Hii huongeza uelewa wa mwalimu na huweza kusaidia.

Pili, rekodi za maendeleo. Mwalimu anaweza kuweka rekodi za maendeleo. Hii huongeza uelewa wa mwalimu na huweza kusaidia.

Tatu, mazungumzo na wazazi. Mwalimu anaweza kuzungumza na wazazi. Hii huongeza uelewa wa mwalimu na huweza kusaidia.

Nne, michezo ya kuigiza. Mwalimu anaweza kutumia michezo ya kuigiza. Hii huongeza uelewa wa mwalimu na huweza kusaidia.

Tano, mazoezi ya darasani. Mwalimu anaweza kutumia mazoezi ya darasani. Hii huongeza uelewa wa mwalimu na huweza kusaidia.

16. "Kila mtoto hujifunza kwa kasi na mtindo wake." Eleza jinsi wewe kama mwalimu utakavyotumia kauli hii kubuni shughuli tano tofauti za ujifunzaji lugha ili kukidhi mahitaji ya watoto wote darasani.

Kwanza, michezo ya kuigiza. Unaweza kutumia michezo ya kuigiza. Hii huongeza uwezo wa watoto wa kuzungumza na kuwasiliana.

Pili, nyimbo na mashairi. Unaweza kutumia nyimbo na mashairi. Hii huongeza uwezo wa watoto wa kuzungumza na kuwasiliana.

Tatu, hadithi za picha. Unaweza kutumia hadithi za picha. Hii huongeza uwezo wa watoto wa kusoma na kuandika.

Nne, mazoezi ya kuandika. Unaweza kutumia mazoezi ya kuandika. Hii huongeza uwezo wa watoto wa kuandika.

Tano, michezo ya maneno. Unaweza kutumia michezo ya maneno. Hii huongeza uwezo wa watoto wa kuzungumza na kuwasiliana.